Dějiny a organizace TV a sportu 1

Dohasínající hvězda Řecka ve stínu Říma

Školní rok: 2022/2023

První ročník, denní studium

Přednášející: Mgr. Václav Pechman

Kontakt: vasek.pechman@seznam.cz

WILD SEVEN
SOLO SEVEN

OKTAGON

AC

Motivy sledování sportovního zápolení

- Zprostředkovaný úspěch

  Potřeba společenské prestiže a sebeúcty, které může jednotlivec získat na základě ztotožnění s úspěšným subjektem
- Získání znalostí

  Potřeba znalosti družstva či sportovce prostřednictvím interakce a mediální spotřeby
- Estetika

  Ocenění uměleckého dojmu sportu
- Drama

  Potřeba vyvolat napětí stimulované dramatičností sledovaných aktivit
- Útěk

  Potřeba nalézat únik od práce a běžných aktivit každodenního života
- Fyzická přitažlivost sportovců

  Sledování sportu kvůli fyzické přitažlivosti sportovců nebo jejich skupin
- Fyzické dovednosti sportovců

  Ocenění fyzických dovedností či dobrých týmových výkonů
- Sociální interakce

  Potřeba interakce a socializace s cílem dosažení sounáležitosti

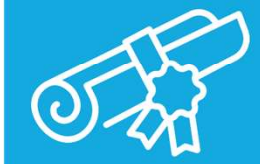

Peloponéská válka (431-404 př.n.l.)

Vítězství Sparty -> podlomení postavení Athén jako oblastního hegemona

Zchudlý městský stát Athén -> sociální polarizace-> nižší příjmové skupiny věnovaly většinu času obživě a na tělesnou a duševní kultivaci neměly kapacitu

V životním stylu klasického období pokračovaly nadále jen privilegované/urozené vrstvy

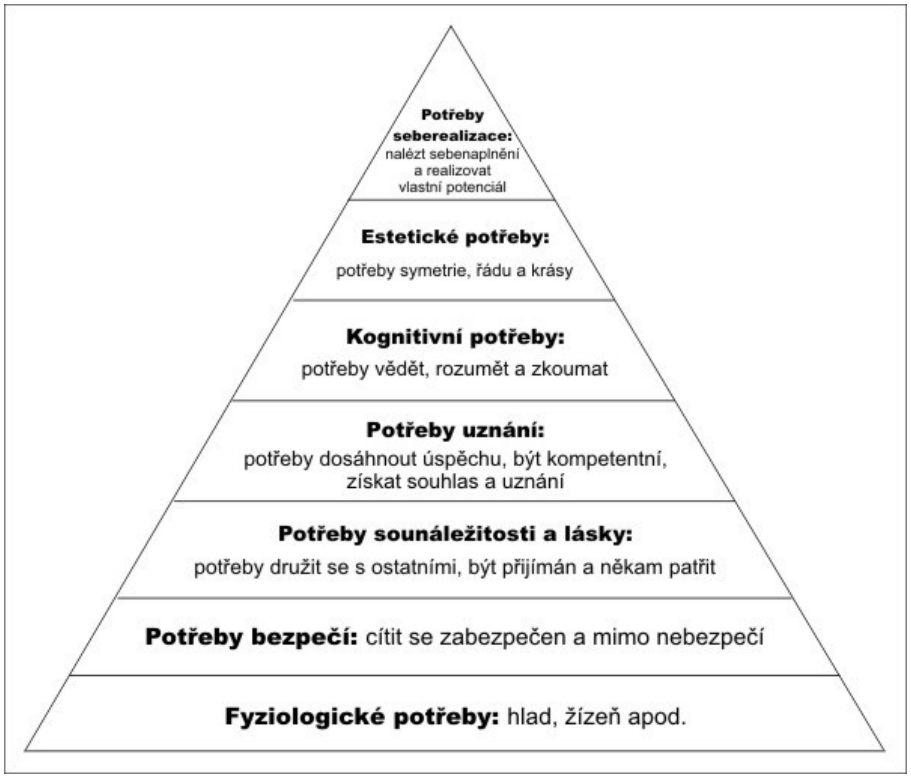

Gymnasia:
Prostředí fascinované lidským duchem a jeho možnostmi

Vzdělání = nová ústřední hodnota života v Athénách

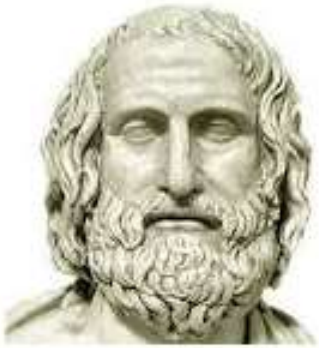

Protágoras
Sofisté = učitelé moudrosti
Člověk je mírou všech věcí.

Sokrates
Obviněn z kažení mládeže
Vím, že nic nevím.

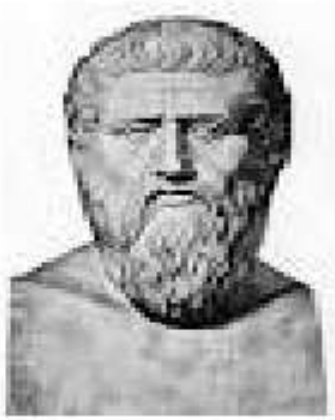

Platón
Tělesná výchova
připravující na válku
Gymnická umění zbavující
tělo změkčilosti

Aristoteles
Pěstování mužnosti a
krásy.
Pouze vědecká a veřejná
činnosti ve volném čase.

Během 4. století přestává platit společenská shoda o bezpodmínečné fyzické zdatnosti všech obyvatel, protože je nahrazena požadavkem univerzálního duševního vzdělání.

Řecká touha vyniknout se přestává projevovat ve sportu s přesouvá se do oblasti intelektuálního soupeření.

Aristotelovo schéma dramatu

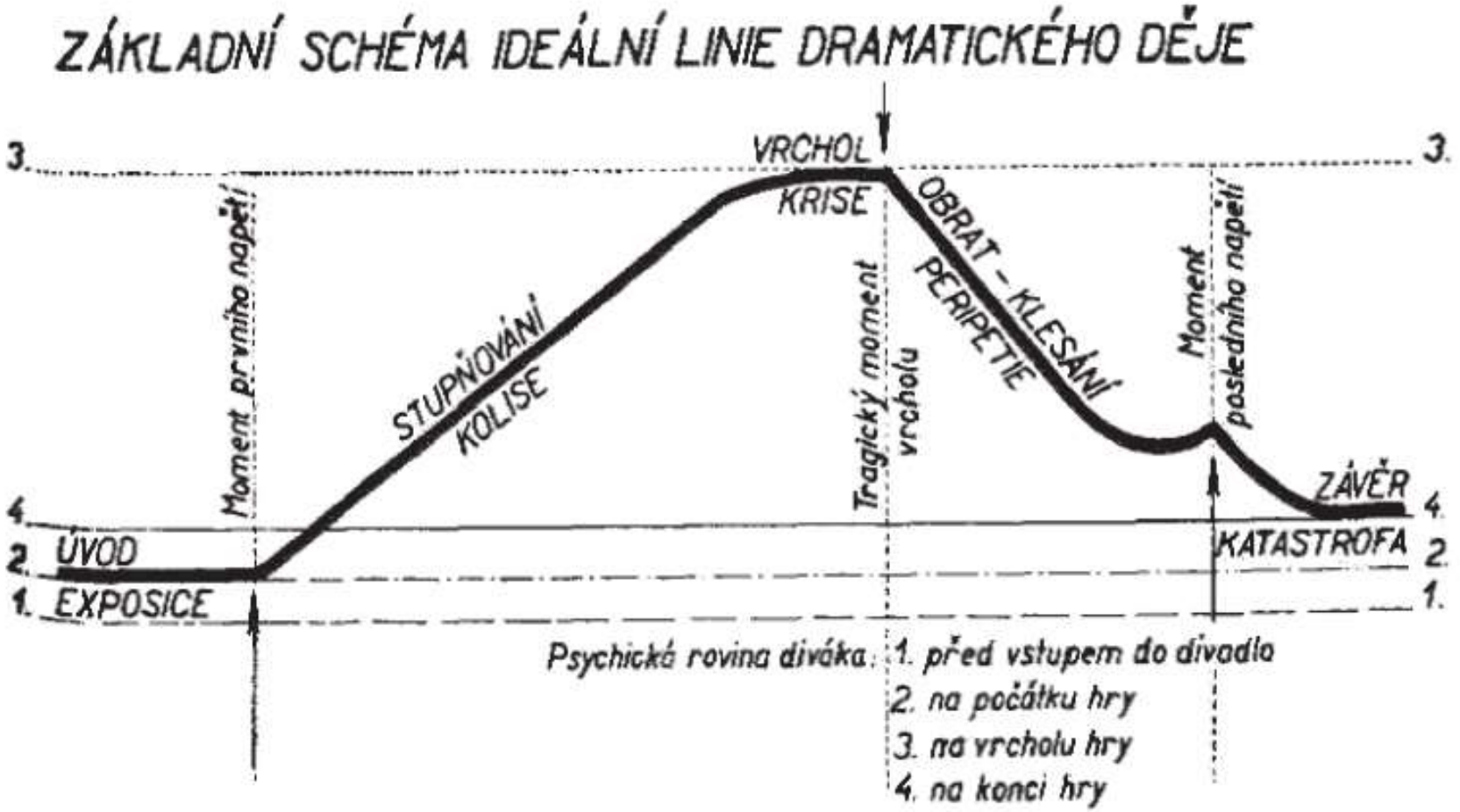

Odklon od fyzického standartu

Budování placeného žoldnéřského vojska -> vidina výdělku přiváděla do armády jedince primárně fyzicky zdatné-> někteří z nich díky svým dispozicím později specializováni jako závodníci z povolání

"áthlétos" - muži vyškolení dlouhým a pečlivým tréninkem k jedné disciplíně

Bohatí občané ztrácejí o sportovní zápolení zájem ->proměna slavností v lidovou zábavu + zdrsnění, hrubnutí vkusu přihlížejících =závody se mění v podívanou, v níž diváci hledají hlavně dramatické, napínavé a vzrušující momenty -> krása nahrazena surovostí

Nejžádanější odvětví: zápas, box a pankration

Caestus - kovové vyztužení pěsti ovázané řemínky
Kritérium zápasníka 4. století: síla vystupňovaná do krajnosti
Nevzdělaní primitivové nepoužitelní v podmínkách běžného života.
Kompenzace strádání skrze popularitu a odměny úspěšných závodníků

Karikatura těžkého atleta. Řecko, helénistické o

u Písy v Olympii se prostírá, nebo snad v křížku,
vyhrál-li pěstní boj za četných bolestných ran,
nebo ten strašný zápas, jenž pankration se zove,
snad by v něm občanů zrak slavného hrdinu zřel,
snad by i při slavnostech on čestné obdržel křeslo,
snad by ho živiti dal na vlastní útraty stát,
snad by mu dal též dar, jenž byl by mu památkou vzácnou;
vše to by měl snad i ten, koně kdo říditi zná.
Není však hoden toho jak já! Neb nad sílu mužů
lepší i nad koní běh moudrosti naší je dar.
Avšak o této věci se soudívá nadmíru slepě,
je to však zvrácená věc, sílu i nad moudrost klást.
Je-li přec v obci muž, jenž vyniká v zápase pěstním,
zná-li snad paterý boj, zná-li i v křížku se bít,
nebo má rychlé nohy (což zvláštní požívá slávy
z toho, co silný muž v závodech dokáže kdy),
tím se nezlepší stát, tím nevzniknou lepší mu řády;
velice malý to zisk pro obec, jestliže kdo
na březích řeky Písy si získá vítězný vínek.
Vždyť přec taková věc nečiní tučnějším stát!“[76])

Xenofanés, přelom 6. a 5. století před naším letopočtem

Úpadek tělesné kultury

- 4. století - převažující lokální charakter dříve všeřeckých slavností (řada vítězů pocházejících především z okolí Olympie)

- 388 př.n.l. - první doložený příklad korupce na olympijských hrách (boxer Eupolis z Thessalie podplácející konkurenty, potrestán finanční pokutou)

Zánes (sochy pořízené z pokut), připomínající nutnost dosáhnout vítězství přípravou, nikoliv penězi.

- Pokles počtu lidí provozujících tělesná cvičení klesá + ti, kdo setrvali v tradici, tak nečiní spontánně, ale kvůli radám lékařské gymnastiky

Zúžení aktivní základny+ sociální polarizace + rozdvojení (atletika z povolání x hygieiné (pasivní péče o tělo) = úpadek tělesné kultury v antickém Řecku

Helénistické období, 338-146 před naším letopočtem

- Řecké dědictví jako spojovací prvek pro kulturně a nábožensky nesourodá území dobytá Alexandrem Velikým (jeho učitelem byl Aristoteles)

Nové městské státy spravovány určitou formou samosprávy, ale vzhledem k celku jich chyběla politická moc = umrtvení vnitřního politického života a proměna životního stylu (nárůst významu mikrokosmu všedního dne, zájem obyvatel o sebe samé)

Epikúros: „Věru nevím, co bych měl pokládat za dobro, odstranil-li bych slasti chuti, slasti lásky, slasti zvuků a krásných tvarů."

Nová komedie - bez politické aktuálnosti a kritiky veřejného života, hra s komickými situacemi a šťastným koncem s cílem především pobavit diváky. V literatuře se objevují povídky, romány a milostná vyprávění.

Tělocvik považován za neplodnou ztrátu času a gymnasium za místo lenošení.

Rostoucí počet nesvobodných, nevzdělaných, necivilizovaných lidí odmítajících vědu a ve své prostotě vyhledávající mystéria, náboženské představy a nadpřirozené vysvětlení žitého světa.

Řecká tělesná kultura nenalezla v prostředí pudů, vášní a orgiastických obřadů místo.

Škola základ života

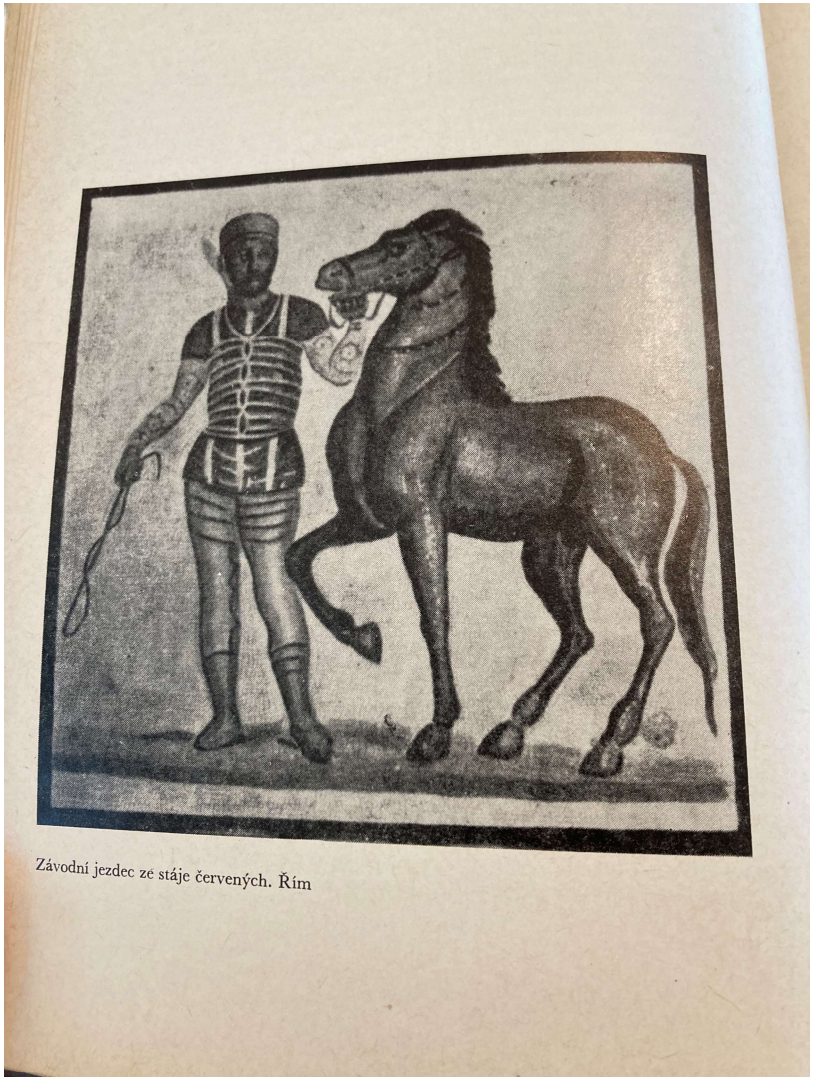

Závodní jezdec ze stáje červených. Řím

Apeninský poloostrov, Etruskové, 1. tisíciletí př.n.l.

"Etruská města charakteristická obdélníkovým náměstím v centru zástavby, kde bylo možné pořádat veřejné hry včetně závodu vozů za přítomnosti značného množství diváků." Vitruvius, římský teoretik architektury

Sportovní činnost byla formou obživy pro úzkou skupinu a zdrojem napínavé a vzrušující zábavy pro masy.

Divák, který nemá vlastní zkušenost s tréninkem a náročnými výkony, dychtí po vnějších senzacích stupňujících napětí.

- Kult těla (nahota jako nápodoba/bederní pás pro participující), v umění detailní zobrazení především obličeje
- Divácký sport, pozornost věnovaná nikoliv prožitkům aktérů, ale dojmům přihlížejících

Řím

Původně osada s výstavní infrastrukturou a sofistikovanou kanalizací organizovaná jako království

475 př.n.l.: republika (péče o tělo spojená výhradně s vojenským výcvikem)

3. stol. př.n.l.: etablování Římské namísto Etruské kultury

= vojenské aspekty, racionalismus, účelovost, úsilí o řád a organizaci

Od 27 př.n.l.: císařství jako instituce odvozená od jména Julia Caesara

-milionové velkoměsto =moc, bohatství, sláva = pocit nadřazenosti hrdých Římanů

-zvětšující se skupina proletariátu

The Roman empire at its greatest extent in AD 117
Mare Germanicum
Britannia
Belgica
Germania Superior
Lugdunensis
Noricum
Oceanus Atlanticus
Aquitania
Raetia
Pannonia
Dacia
Narbonensis
Italia
Dalmatia
Moesia
Ponrus Euxinus
Tarraconensis
Corsica
Roma
Thracia
Macedonia
Bithynia et Pontus
Armenia
Lusitania
Sardinia
Epirus
Asia
Galatia
Cappadocia
Baetica
Sicilia
Lycia
Cilicia
Achaia
Africa
Assyria
Mauretania
Mare Internum
Syria
Cyprus
Mesopotamia
Iudaea
Cyrenaica
Arabia Petraea
Aegyptus

Římské lázně, thermae

- Diokleciánovy, Trajánovy, Titovy a Caracallovy

-zakládány všude v zahraničí, kde se upevnila římská moc

- -> jižní Rusko, Francie, Španělsko, Afrika
- kromě odpočinku pro tělo také posluchárny, knihovny, klubovní a zábavní místnosti

- palestry nahrazovány míčovnami, protože míčové hry se na rozdíl od zápasu těšily v Římě oblibě (Římané řeckou atletiku nikdy nepřevzali, nerozuměli jí a pohrdali jí)

- vstupné nízké nebo žádné, přístup pro všechny římské občany bez ohledu na majetkové poměry
- https://www.youtube.com/watch?v=-77eLtrRjhA

Vyšší odborná škola

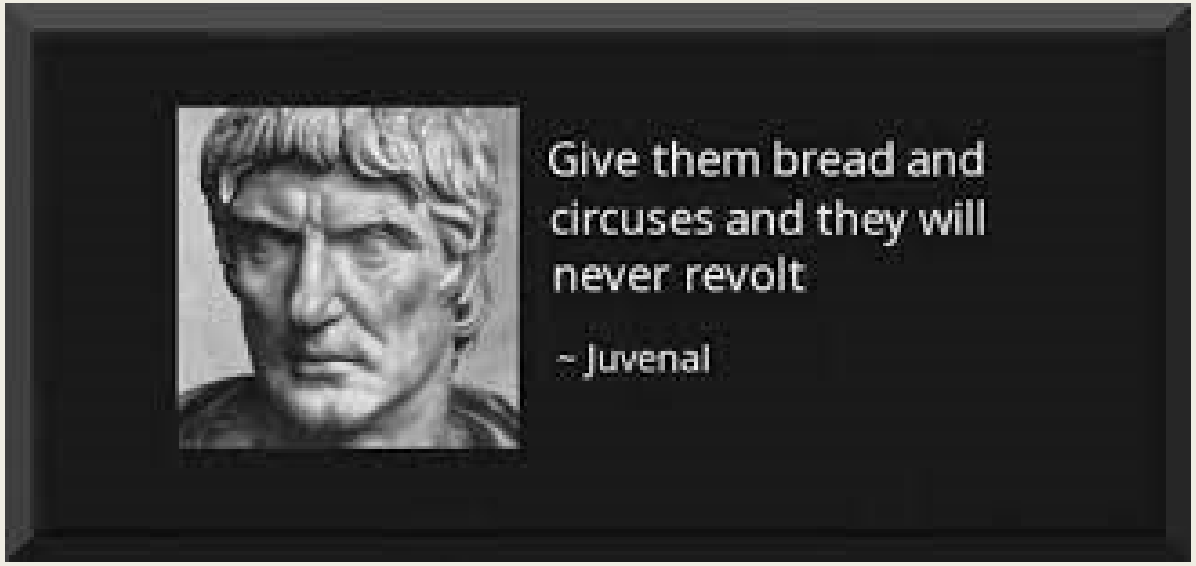

„panem et circenses“ – chléb (jídlo) a zábava (hry)

Zajišťování veřejné přízně ne prostřednictvím dobré správy úřadu, ale odváděním pozornosti veřejnosti skrze uspokojování nejnižších pudových potřeb a přání.

Kritizováno sobectví a nezájem o záležitosti vyššího řádu

Ludi – veřejné hry

1. století př.n.l.: císařství

= umrtvení politické aktivity obyvatel -> jediným ventilem byly veřejné hry

Proletariát zastávající příležitostnou práci = slabé ekonomické možnosti a nebezpečně dlouhý volný čas

Hostitelé/organizátoři her platili občerstvení zvětšující se skupině proletariátu a úroveň pohostinství výrazně ovlivňovala přízeň, s jakou se daný panovník u širokých vrstev setkal.

Slavnosti na počest vojenských vítězství císařů či u příležitosti jejich životních jubileí.

(ve 4.stol. našeho letopočtu až 176 dní v roce)

Ludi circenses, hry v cirku

Závodní stáje – factiones (zelení a modří (původně červení a bílí)

Start závodů – vhození bílého šátku do závodní dráhy pořadatelem, někdy také samotným císařem

Koncové mety sloužící k otáčení spřežení – kritická místa plná tragických nehod – vysoká úmrtnost vozatajů

Systém dvou stájí: Zjednodušené schéma pro diváky, kteří nefandili jednotlivým atletům ani koním, ale pouze jedné ze dvou stájí –pocit aktivního zapojení pro všechny přítomné.

„Tito lidé věnují všechen čas, co žijí, vínu, kostkám, nevěstincům, rozkoším a divadlům. Circus Maximus je pro ně chrámem, příbytkem, sněmem i veškerou nadějí jejich tužeb. Na náměstích, křižovatkách, širokých ulicích a shromaždištích lze vidět mnoho shluklých skupin, jak se přou o výsledky závodů…..někteří dokonce prohlašují, že se může zhroutit stát, nezvítězí-li jejich závodník. A v den závodů se ještě před rozbřeskem řítí všichni do cirku, by získali dobré místo.“

Ammianus Marcellinus, 4. století před naším letopočtem

Hry v amfiteátru

- Gladiátorské hry: v lidské historii nezopakovaný počin co do, monumentality a velkoleposti, přístup proveditelný díky neexistujícímu konceptu humanity.

= váleční zajatci, trestanci, otroci, najímaní chudí římští obyvatelé

Polovina prvního století našeho letopočtu– Colosseum, kapacita 50 000 diváků

Trajánus (1.stol. n. l.) – 10 000 mužů

„Moritori te salutant“ – Ti, kdož jdou na smrt, tě pozdravují

- Venationes, zápasy s divou zvěří: https://www.youtube.com/watch?v=RimA-W4zsMo

a) Cirkusové představení cvičených a ochočených zvířat

b) Boj zvířat navzájem, boj zvířat se člověkem (zápasníci se zvířaty -bestiarii)

Pantomimická představení, (Tunica molestra – obtížná tunika z materiálu podporujícího samovznícení)

Naumachie- vodní souboje, předvádění námořních bitev, tisíc veslařů a vojáků, velké ryby a podmořští živočichové

Nástup nové ideologie a nové doby

Vzestup křesťanství-> negativní postoj kvůli původně likvidovaným zastáncům nové víry během her v amfiteátru + podstata křesťanství bojující ve jménu posmrtného spasení proti všem pozemským radostem.

„Kůň je sice užiteční zvíře, ale když je donucen k závodům, přestává být darem od boha a stává se nástrojem ďáblů.“

Tertullianus (církevní spisovatel), 2. století našeho letopočtu

Závěrečné opakování

Proč ve zchudlých Athénách ubylo lidí pěstujících tělesnou kulturu v duchu kalokaghatie?

Jak se ve složen všeřeckých slavností promítla skutečnost, že je diváci považovali za pouhou podívanou?

U koho byla největší pravděpodobnost podvodu na panhelénských hrách? O jakých morálních kvalitách toto chování vypovídá?

Existuje vztah mezi politickými právy a mírou občanské angažovanosti? Můžeme projevy hledat také v oblasti tělovýchovy a sportu?

Co byly dva základní rozdíly mezi řeckým a římským nazíráním tělesných aktivit?

Co znamená koncept „chléb a hry“?

Proč se císaři snažili získat náklonnost proletariátu?

Díky čemu měl Řím zajištěný přísun otroků a divoké zvířeny?